

LIETUVOS BANKAS

ISPĖJIMAS DĖL VIRTUALIŲ VALIUTŲ

2014 m. sausio 31 d.

Vilnius

Lietuvos bankas įspėja vartotojus, kad virtualios valiutos, tokios kaip bitkoinai (*angl. bitcoin*), yra neprižiūrimos ir nereguliuojamos. Asmenys, perkantys ar naudojantys tokias valiutas, prisiima visą su jomis susijusią riziką ir atsakomybę už galimus nuostolius.

Toliau pateikiama informacija apie virtualias valiutas, jų traktavimą ir reglamentavimą pasaulyje, įvardijama rizika, su kuria susiduria virtualias valiutas naudojančios asmenys. Detalią informaciją apie šias valiutas ir su jomis susijusią riziką galite rasti Europos Centrinio Banko¹ ir Europos bankininkystės institucijos² parengtuose dokumentuose.

Virtualios valiutos, jų veikimo principai

Virtuali valiuta – tai nereglamentuoti skaitmeniniai pinigai, kuriuos galima naudoti kaip atsiskaitymo priemonę, tačiau šiuos pinigus į apyvartą išleidžia ir garantuoja ne centrinis bankas (Europos bankininkystės institucija, 2013 m.).

Europos Centrinis Bankas, 2012 m. išleistoje ataskaitoje „Virtualių valiutų schemas“, išskyrė tris virtualių valiutų rūšis pagal jų sąveiką su realiąja valiuta ir realiąja ekonomika:

1. **Uždaros virtualios valiutos** (*angl. closed virtual currency schemes*). Tokios valiutos dažniausiai neturi jokio ryšio su realiąja ekonomika ir naudojamos virtualioje erdvėje: virtualioms prekėms ir paslaugoms įsigyti. Tokia valiuta neturėtų būti prekiaujama už virtualios bendruomenės ribų.
2. **Virtualios valiutos su vienos krypties srautu** (*angl. virtual currency schemes with unidirectional flow*). Virtualią valiutą galima įsigyti naudojant realią valiutą tam tikru kursu, tačiau negalimas atgalinis keitimas. Tokios rūšies pinigais galima atsiskaityti už virtualias prekes ir paslaugas, tačiau kartais įmanoma įsigyti realių prekių ir paslaugų.
3. **Virtualios valiutos su dviejų krypčių srautu** (*angl. virtual currency schemes with bidirectional flow*). Šias valiutas galima pirkti (parduoti) kaip ir bet kokią kitą realią valiutą. Naudojantis tokiais virtualiais pinigais galima atsiskaityti tiek už virtualias, tiek už realias prekes ir paslaugas.

Prie trečios rūšies virtualių valiutų galima priskirti naujos kartos decentralizuotas, tiesioginio apsikeitimo tarp vartotojų (*angl. peer-to-peer*) modelio virtualias valiutas, kurios dažnai dar vadinamos kriptografinėmis elektroninėmis valiutomis (*angl. crypto currency*). Šiuo metu

¹ <http://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/virtualcurrencyschemes201210en.pdf>

² http://www.lb.lt/ispejimas_vartotojams_del_virtualiu_valiutu

pasaulyje sukurta keletas virtualių valiutų, žinomiausia iš jų – bitkoinas, ji ir bus naudojama kaip kriptografinių elektroninių valiutų pavyzdys.

Ši valiuta sukurta 2009 m. japonų programuotojo ar programuotojų, slapyvardžiu Satoshi Nakamoto, o veikimo principas – tiesioginis apsisikeitimas tarp vartotojų, panašus į pasaulyje labai populiarų *BitTorrent* internetinį protokolą, leidžiantį asmenims keisti duomenimis internetu tiesiogiai. Vienas iš pagrindinių bitkoino sukūrimo tikslų – sumažinti sandorių išlaidas ir padaryti elektroninę komerciją dar patogesnę, išvengiant trečiosios šalies, dažniausiai banko, dalyvavimo vykdant atsiskaitymus. Atsiskaitymai šia valiuta nėra prižiūrimi ar reguliuojami. Didelis anonimiškumo lygis ir žiniasklaidos dėmesys padėjo šiai valiutai labai išpopuliarėti.

Virtualią valiutą, tokią kaip bitkoinas, galima įsigyti virtualioje keitykloje už tikrus pinigus arba tiesiogiai iš asmenų, turinčių šios valiutos. Bitkoinai laikomi asmeninėje sąskaitoje, vadinamoje skaitmenine pinigine (ang. *digital wallet*). Su pinigines pagalba galima nusiųsti bitkoinų kitiems vartotojams, galintiems juos priimti, arba vėl juos konvertuoti į įprastą valiutą. Dažniausiai šių valiutų vienetus gamina kompiuteriai, sprendžiantys sudėtingus algoritmus, kuriuos išsprendus patvirtinami valiutų sandoriai. Algoritmus išsprendę subjektai gauna naujų valiutos vienetų, o šis procesas vadinamas „kasyba“ (angl. *mining*). Atkreiptinas dėmesys, kad algoritmai sudėtingėja, jų sprendimui reikia vis didesnių kompiuterinių pajėgumų, o pinigų kiekio didėjimas yra fiksuotas, todėl „kasyba“ tampa sunki ir mažiau naudinga.

Su virtualiomis valiutomis susijusi rizika

Virtualių valiutų naudojimas atsiskaitymams, jų pirkimas ar pardavimas susijęs su tam tikromis rizikomis, kurios gali būti susijusios su vartotojais ar neteisėtomis finansinėmis operacijomis.

Vartotojams kylanti rizika:

1. Šias valiutas sukuria ir valdo asmenys ar asmenų grupės, kurių niekas neprižiūri, todėl labai didelė rizika, kad „kūrėjai“ gali dingti su visais žmonių pinigais.
2. Virtualios valiutos keityklos ir pinigines gali nukentėti nuo internetinių įsilaužėlių, o pinigai gali būti pavogti. Praeityje buvo atvejų, kai dėl įsilaužimų į sistemos keityklų veiklą sutriko arba visiškai nutrūko. T. Moore ir N. Christin atlikta analizė³ (2013 m.) parodė, kad per trejus metus iš 40 keityklų užsidarė net 18 ir tik dalis jų grąžino lėšas vartotojams. Virtualios valiutos keityklai praradus pinigus arba sutrikus jos veiklai, nėra jokių konkrečių teisinės apsaugos priemonių (pvz., tokių priemonių, kurios taikomos veikiant indėlių investicijų garantijų sistemai ar, kurios garantuotų nuostolių, patirtų praradus virtualių valiutų keitykloje laikytas lėšas, padengimą, net jei keitykla įregistruota nacionalinėje priežiūros institucijoje). Virtualios pinigines, kaip ir tradicines, gali būti pavogtos, o pamiršus jų slaptažodį, nėra jokios galimybės gauti pakaitinį ar atkurti senąjį.
3. Atsiskaitymo vietų skaičius yra ribotas, todėl šios valiutos gali būti panaudotos atsiskaitymams tik už tam tikras prekes ar paslaugas. Kadangi atsiskaitymų atšaukti neįmanoma, susiduriama su sukčiavimo rizika, kai, atlikus apmokėjimą, prekės ar paslaugos negaunamos.
4. Virtualių valiutų vertė labai svyruoja, kadangi nėra jokios sąsajos su realiu turtu, jų kursas priklauso nuo paklausos ir pasiūlos bei kitų, tradicinėms valiutomis nebūdingų, veiksnių (pvz., virtualių valiutos keityklų apiplėšimai, mažėjanti galimybė sukurti naujų valiutos vienetų, teisinio reguliavimo pokyčiai ar valiutos uždraudimas). Investicijų vertė staiga gali nukristi ar net nuvertėti iki 0, o jei valiutą naudojate atsiskaitymams, neįmanoma užtikrinti, kad jūsų lėšų, laikomų virtualia valiuta, vertė bus stabili. Praktikoje pasitaikė atvejų, kai valiutos kaina per dieną nukrito daugiau nei 30 proc.

³ <http://fc13.ifca.ai/proc/1-2.pdf> – Beware the Middleman: Empirical Analysis of Bitcoin-Exchange Risk.